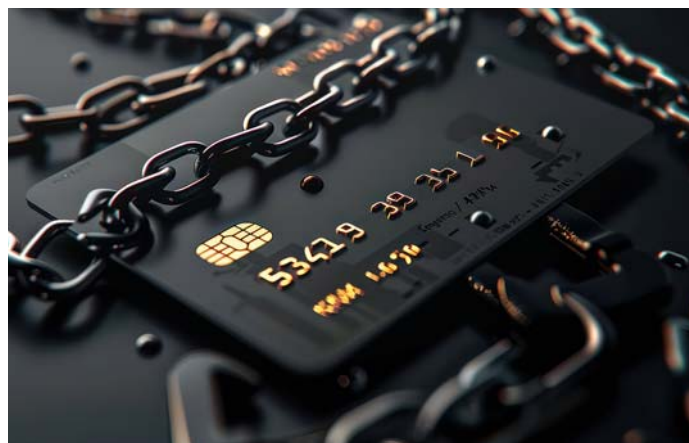

ACTIO PAULIANA PRASĪBA — INSTRUMENTS KREDITORU TIESĪBU AIZSARDZĪBAI

KOMERSANTI IKDIENĀ BIEŽI KLŪST PAR KREDITORIEM, PIEŠĶIROT AIZDEVUMUS VAI PIEGĀDĀJOT PRECI UZ PĒCMAKSU. ŠĀDĀS SITUĀCIJĀS NERETI RODAS NENODROŠINĀTI KREDITORU PRASĪJUMI, KURU PIEDZIŅAI VAR NĀKTIES VĒRSTIES TIESĀ, JA PARĀDNIEKŠ LABPRĀTĪGI NEPILDA SAVAS SAISTĪBAS. TIESVEDĪBA IR LAIKIETILPĪGS UN SAREŽĢĪTS PROCESS, KAS SAISTĀS GAN AR IZMAKSĀM, GAN JURIDISKO ZINĀŠANU PIELIETOŠANU.

PARĀDI UN TO PIEDZIŅA

Lai uzsāktu parāda piedziņu, kreditoram jāiesniedz prasības pieteikums tiesā. Pēc lietas izskatīšanas tiesa pieņem spriedumu, kurā tiek noteikts, vai parādniekam ir pienākums segt parādu. Ja spriedums ir par labu kreditoram un ir stājies spēkā, parādniekam tas ir jāizpilda.

LABPRĀTĪGA SPRIEDUMA IZPILDE

Pēc sprieduma saņemšanas parādniekam ir iespēja labprātīgi izpildīt savas saistības spriedumā noteiktajā termiņā, kas parasti ir 10 dienas no tā spēkā stāšanās. Šajā posmā kreditoram nereti nākas komunicēt ar parādnieku un vienoties par praktiskajiem saistību izpildes aspektiem. Ja parādnieks sadarbojas, tas ļauj izvairīties no turpmākiem izdevumiem un laika patēriņa, kas saistīts ar piespiedu piedziņu.

PIESPIEDU PIEDZIŅA, IESAISTOT TIESU IZPILDĪTĀJU

Ja parādnieks spriedumu neizpilda labprātīgi, parāda piedziņa ar izpildu rakstu tiek nodota zvērinātam tiesu izpildītājam. Tiesu izpildītājs ir atbildīgs par sprieduma izpildi, kas var ietvert parādnieka mantas, naudas līdzekļu bankas kontos vai ienākumu apķīlāšanu. Šis process nodrošina juridisku spiedienu uz parādnieku, taču tas saistās ar papildu izmaksām kreditoram, piemēram, tiesu izpildītāja amata atlīdzības samaksu.

PIEDZIŅAS NEIESPĒJAMĪBA

Tomēr jāņem vērā, ka parādniekam var nebūt pieejami daudz mantas vai ienākumu, uz kuriem vērst piedziņu. Šādos gadījumos tiesu izpildītājs var pieņemt lēmumu par izpildu lietas izbeigšanu, norādot uz mantas neesamību. Tāpat izpildes laikā parādniekam var būt pasludināts maksātnespējas process. Šādā situācijā kreditoram ir divas iespējas — samierināties ar piedziņas neiespējamību un parāda «norakstīšanu», vai arī retrospektīvi paraudzīties uz parādnieka saimniecisko darbību līdz brīdim, kad tika uzsākta parāda piedziņa. Pastāv iespēja, ka parādniekam manta ir bijusi, taču, saprotot, ka tā tiks novirzīta kreditora prasījuma apmierināšanai, parādnieks to ir savlaicīgi atsavinājis vai pat nobēdzinājis.

JA PARĀDNIEKŠ IR ATDĀVINĀJIS MANTU

Ja kreditors konstatē, ka parādnieks ir centies izvairīties no saistību izpildes, nododot mantu citai personai bez pienācīgas samaksas, viņam ir pieejami vairāki tiesiskie līdzekļi, lai aizsargātu savas intereses un nodrošinātu saistību izpildi.

Viens no šādiem līdzekļiem ir iespēja tiesas ceļā prasīt parāda piedziņas vēršanu uz atdāvināto mantu.

Civillikuma 1927. pants paredz, ka, ja parādnieks nav spējīgs apmierināt savus kreditorus, kreditori var prasīt apmierinājumu no mantas, kas atdāvināta trešajām personām.

ACTIO PAULIANA PRASĪBA TIEK IZMANTOTA GADĪJUMOS, KAD PARĀDNIIEKS IR NOSLĒDZIS DARĪJUMU AR TREŠO PERSONU, KURA REZULTĀTĀ SAMAZINĀS VIŅA MANTAS VĒRTĪBA VAI IESPĒJA SEGT PARĀDUS KREDITORIEM.

Zvērinātu
advokātu
birojs
CersJurkāns
SIA,
partneris,
zvērināts
advokāts

JĀNIS
JURKĀNS

PIRKUMA ATZĪŠANA PAR DĀVINĀJUMU

No Civillikuma 2015. panta izriet, ka, ja pirkuma maksa nolikta tikai izskata pēc, tad līgums nav vis pirkums, bet ir dāvinājums.

Turklāt Civillikuma 1439. pants noteic:

Kad darījums ir gan nopietni gribēts, bet apslēpts aiz kāda cita darījuma, tad pirmais ir spēkā, ja vien ar to nav bijis nolūka pievilt trešo personu vai vispār izdarīt kaut ko prettiesīgu; bet otrs, tikai izskata pēc noslēgtais darījums, paliek spēkā tikai tiktāl, ciktāl tas izrādās par vajadzīgu pirmā uzturēšanai spēkā.

Tādējādi, ja tiesa konstatē simulatīva darījuma pazīmes, piemēram, pirkuma līgumā norādītā pirkuma cena ir simboliska, bet pirkuma līguma puses patiesībā ir vēlējušās kādu pievilt vai izdarīt ko prettiesisku, piemēram, izvairīties no parāda samaksas, tiesa var atzīt par dāvinājumu arī pirkuma darījumu.

ACTIO PAULIANA *Actio Pauliana*

Saskaņā ar tiesību doktrīnu *Actio Pauliana* ir prasība, ko kreditors var celt tiesā, lai apstrīdētu parādnieka veikto darījumu, kurš kaitē kreditora interesēm. Šī prasība tiek izmantota gadījumos, kad parādnieks ir noslēdzis darījumu ar trešo personu, kura rezultātā samazinās viņa mantas vērtība vai iespēja segt parākus kreditoriem.

Actio Pauliana mērķis ir aizsargāt kreditorus no negodprātīgas rīcības un atjaunot situāciju, kurā kreditoriem būtu iespēja piedzīt savas prasības no parādnieka mantas.

Iepriekš aplūkotie Civillikuma panti (1927., 1439., 2015.) atzīstami par vienu no pamatiem kreditoram celt *Actio Pauliana* prasību Latvijas tiesā.

Šādu prasību tiesā var celt kreditors, ja faktiski konstatējams, ka:

- (1) parādnieks nav spējīgs samaksāt savus parākus;
- (2) laikā, kad parādniekam jau pastāvēja parādi, parādnieks ir atdāvinājis savu mantu vai pārdevis to par cenu, kas nolikta izskata pēc, lai slēptu dāvinājumu aiz pirkuma darījuma.

PARĀDA JĒDZIENS

Jēdziens «dāvinātāja parādi» nav šauri tulkojams tikai kā parāda summa naudā, kāda bija dāvināšanas brīdī. Uz dāvināto mantu vērsami arī prasījumi, kas nepastāvēja dāvinājuma brīdī, proti, tiek pieņemts, ka dāvinātājam dāvināšanas brīdī var būt gan zināmi, gan nezināmi vai apšaubāmi parādi, vai parādi, kuriem vēl nav iestājies izpildes termiņš.

Piemēram, Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 19. februāra spriedumā lietā Nr. SKC-590/2014 ir noteikts:

Juridiskajā literatūrā atzīts, ka dāvinātā lieta pāriet jaunajam īpašniekam ar visiem apgrūtinājumiem un uz tās gulošajām nastām. Šo noteikumu tiesu praksē tulko plaši, piemērojot Civillikuma 1927. pantu arī tad, kad nav bijis visas mantas dāvinājums un parāds nav saistīts ar konkrētas lietas apgrūtinājumu.

PARĀDU MAKSĀŠANA IR SVARĪGA!

Sabiedrībā valdoša atziņa par parādu samaksas neizbēgamību veicina ekonomikas attīstību, uztur tirgus dalībnieku savstarpēju uzticību un nodrošina civiltiesisko attiecību stabilitāti, kas ir būtiski katras sabiedrības ilgtspējai un labklājībai. Tāpēc ir svarīgi, lai ikviens apzinātos savu atbildību un pienākumu ievērot finansiālās saistības. Parādu savlaicīga nomaksa ne tikai novērš iespējamus konfliktus, bet arī sekmē veselīgu finanšu plūsmu un labvēlīgu komercdarbības vidi, radot iespēju uzņēmumiem investēt savā attīstībā un radīt jaunas darba vietas. Rīkojoties atbildīgi pret savām saistībām, tiek veidota stabila ekonomiskā vide, kurā ieguvēji ir gan privātpersonas, gan uzņēmumi, gan visa sabiedrība kopumā. Parādu maksāšana ir ne vien juridisks, bet arī ētisks pienākums, kas atspoguļo godīgumu, uzticamību un cieņu pret citiem.

MATERIĀLS TAPIS SADARBĪBĀ AR

- 1 Sk. K. Torgāns. *Saistību tiesības. II daļa*. Mācību grāmata, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 67.–68. lpp.; Senāta 2006. gada 18. janvāra spriedumu lietā Nr. SKC-14.

— CJ